

Josif Stalinin viime vaiheet ja kuolema

Vuodesta 1949 Josif Stalin oli yhä epäluuloisempi lähipiiriään kohtaan ja myös politiikassaan epävarmempi. Hän oli aloittanut rautaisen kurikampanjan omassa maassaan ja satelliittimaissa mutta kärsinyt myös pahoja ulkopoliittisia tappioita. Berliinin saarto ei estänyt länsivaltoja jakamasta Saksaa ja muodostamasta länsipuolesta liittotasavaltaa. Myös Titon johtaman Jugoslavian loikkaus irti itäblokkista näytti selvältä kommunistileirin heikennykseltä. Toisaalta atomipommin koeräjäytys onnistui elokuussa 1949, mutta se ei kyennyt peittämään alleen Stalinin suurta virhelaskelmaa keväällä 1950, kun hän antoi luvan Pohjois-Korean hyökkäykselle etelään. Siitä seuranneet lännen vastatoimet tuntuivat Stalinista yhtä uhkaavilta kuin Hitlerin Saksan nousu 1930-luvulla. Stalinin ulko- ja sotilaspoliittisia toimia luonnehti piiritystila-ajattelu, jolloin Neuvostoliittoa ja koko itäblokkia linnoitettiin ja varustettiin lännen taholta odotettavissa olevaa yllätyshyökkäystä vastaan. Eriyisen raskaaksi tuli jatkuvan ilmapuolustuksen valmiuden ylläpito, sillä Yhdysvaltojen ylivoima oli musertava.

Stalin muuttui 1950-luvun alussa entistä vainoharhaisemmaksi, arvaamattommaksi ja yksinäisemmäksi. Hän takertui opilliseen dogmatismiin, jolloin mikä tahansa poikkeama virallisesta kommunistisesta doktriinista oli Stalinin mielestä epäilyttävää. Seurauksena oli pelon ja aloitetyvyyttömyyden leviäminen entistä laajemmalle hallinnossa, joka melkein lamaantui. Jopa läheiset puolueen johtohenkilöt epäilivät toisiaan ilmiantajiksi ja pelkäsivät milloin tahansa joutuvansa pidätetyiksi. Stalin puolestaan pelkäsi vallankaappajia, samalla kun hän tunsu voimiensa ehtyvän. Siitä edelleen seurasi jatkuvia lähipiirin tai uskollisten puoluekaaderien puhdistuksia tai pidätyksellä uhkaamisia. Koko Leningradin puoluejohto tuhottiin, ja jopa Stalina hoitaneita lääkäreitä pidätettiin useita.

Kaikkivaltiaaksi kohotetun diktaattorin terveys horjui jo vakavasti vuoden 1953 alkaessa. Helmikuun 17. päivänä Stalin kävi viimeisen kerran työhuoneessaan Kremlissä, ja maaliskuun 1. päivänä hän sai muutaman päivän kuluessa kuolemaan johtaneen halvauskohtauksen. Lähimmät johtohenkilöt epäilivät toisiaan pyrkimyksestä ottaa haltuunsa Stalin valtaoikeudet. Koko politbyroo kokoontui todistamaan, että Stalin varmasti oli kuollut.

Tieto Stalinin kuolemasta annettiin 5.3.1953. Miljoonat ihmiset itkivät surusta, sillä heille Stalin oli ollut karismaattinen johtaja, monet taas itkivät pelätessään repivää valtataistelua, mutta vieläkin useammat tunsivat helpotusta ja alkoivat odottaa, että synkkä sortokausi päättyisi.

Lähteinä mm: Jeremy Isaacs - Taylor Downing, Cold War (1998), s. 119 - 121; Max Jakobson, Pelon ja toivon aika II (2001), s. 86 - 91; Simon Montefiore, Stalin. Punaisen tsaarin hovissa (2004), s.581 - 643; Edvard Radzinski, Stalin (1995), s. 612 - 661; Esa Seppänen, Miekkaailija vastaan tulivuori (2004), s. 89 - 96 ja Dimitry Wolkogonow, Stalin (1989), s. 739 - 774.